

FRYCZ Jerzy Bogumił (1927-1985), historyk sztuki, zabytkoznawca, konserwator zabytków woj. bydgoskiego, docent Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Urodzony 28 XII 1927 w Lublinie, jako syn nauczycieli gimnazjalnych Kazimierza i Marii z Fryczów. Naukę w zakresie szkoły średniej rozpoczął w czasie okupacji na tajnych kursach w Lubartowie. Po wojnie kontynuował ją w gimnazjum lubelskim, zakończył zaś maturą zdaną w 1946 w Bytomiu. Następnie podjął studia na Wydziale Architektury Wnętrz w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Krakowie. W 1949 przeniósł się do Torunia, by tutaj, na Wydziale Sztuk Pięknych UMK, studiować konserwatorstwo i zabytkoznawstwo. W 1952r. uzyskał dyplom magistra na podstawie pracy poświęconej problematyce inwentaryzacji zabytków na przykład pow. Aleksandrów Kujawski. Wiedzę uzupełniał w czasie dłuższych pobytów stypendialnych we Francji (1958-59), Stanach Zjednoczonych (1965) i Włoszech (1966) oraz w czasie wielu krótkoterminowych wyjazdów studialnych do prawie wszystkich krajów europejskich.

Pracę zawodową rozpoczął w 1952 na stanowisku konserwatora zabytków woj. bydgoskiego. Podjął wówczas szereg poważniejszych przedsięwzięć konserwatorskich, które dotyczyły m.in. zamku w Golubiu, Brodnicy i Rogoźnie, obwarowań miejskich w Toruniu, Chojnicach, Grudziądzu i Chełmnie oraz średniowiecznych malowideł ściennych w Okoninie, Chełmży, Toruniu i Kościelnej Wsi. Po upływie dwóch lat przeniósł się na stanowisko konsultanta w Państwowych Pracowniach Konserwacji Zabytków w Toruniu. Przygotował tutaj szereg studiów historyczno-konserwatorskich do czołowych zabytków urbanistyki (m.in. Bydgoszczy, Grudziądza, Kruszwicy, Inowrocławia) oraz architektury (m.in. zamku krzyżackiego, domu urodzin M. Kopernika w Toruniu). W 1956 zatrudniony został na stanowisku asystenta w kierowanej przez prof. J. Remera Katedrze Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa na Wydz. Sztuk Pięknych UMK w Toruniu.

Tutaj przeszedł kolejne szczeble awansów, aż do osiągnięcia w 1977 stanowiska docenta i kierownika Zakładu Konserwatorstwa. Pełnił też funkcję prodziekana i przewodniczącego Rady Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa. Pełnił też funkcje prodziekana i przewodniczącego Rady Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa. Pracując na uczelni, Jerzy Frycz nie zaniechał wcześniejszych kontaktów z praktyką konserwatorstwa, pozostając do końca życia cenionym rzeczoznawcą PP PKZ, zapraszany do konsultowania wielu ważnych prac realizowanych w kraju, jak i za granicą (m.in. w Poczdamie, Quedlinburgu, Tallinie i Rydze). Nadto w l. 1967 – 70 pracował dodatkowo jako konsultant w Zakładzie Zagospodarowania Turystycznego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki w Toruniu, nadzorując przygotowanie projektów adaptacji szeregu zabytków dla celów turystycznych oraz projektu koncepcyjnego utworzenia Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach. W latach 1970 – 73 pracował też jako wykładowca w PWSSP w Gdańsku, zaś w l. 1981 – 1982 pracował, także w Instytucie Sztuki PAN, organizując jego placówkę terenową w Bydgoszczy.

Już na początku swej pracy zawodowej Frycz wniósł znaczący wkład w dzieło inwentaryzacji zabytków w Polsce, przeprowadzając wstępną penetrację terenową pow. Aleksandrów Kujawski, Radziejów i Susz. W Tym wczesnym okresie swej działalności należał też do grona najaktywniejszych popularyzatorów wiedzy o sztuce i animatorów idei społecznej opieki nad zabytkami, wygłaszając pogadanki i odczyty oraz zamieszczając w regionalnej prasie liczne artykuły i recenzje. Znaczący nurt jego badań obejmował od początku architekturę średniowieczną, zwłaszcza zamki krzyżackie (*Budownictwo zamkowe na Pomorzu Wschodnim w 2 poł. XIV i 1 poł. XV w.*, "Sprawozdania Wydziału Nauk o Sztuce Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk" P. 1978; *Architektura zamków krzyżackich*, w: *Sztuka pobrzeża Bałtyku*, W. 1978). Frycz nie zaniedbywał jednak badań nad innymi okresami dziejów sztuki pomorskich (m.in. ważne przyczynki do twórczości B. Strobla czy architekta J.Ch. Cocci). Dużą wartość miały jego prace poświęcone dziejom sztuki w poszczególnych miastach czy też dzielnicach regionu Pomorza i Kujaw zamieszczane w zbiorowych monografiach poszczególnych powiatów (m.in. Tucholi czy Inowrocławia).

Opublikował także, szereg ciekawych studiów na temat zagadnień sztuki i kultury XIX i XX w. i ich powiązań z problematyką konserwatorską. Jednak głównym przedmiotem jego badań była historia i teoria ochrony i konserwacji zabytków. Swój dorobek zaprezentował w wielu artykułach przede wszystkim zaś w rozprawie doktorskiej, obronionej 1973 na Uniwersytecie Poznańskim i nagrodzonej przez Ministra Kultury i Sztuki. Wydanie książkowe: *Restauracja i konserwacja zabytków architektury w Polsce w latach 1795 – 1918* (W. 1975). Praca ta, oparta na szeroko zakrojonej kwerendzie archiwalnej i bibliotecznej oraz głębokich, oryginalnych przemyśleniach, stanowi pierwszą próbę przedstawienia bogato udokumentowanych i wnikliwie zinterpretowanych dziejów polskiego konserwatorstwa. Frycz poświęcał także, wiele energii działaniom na rzecz organizacji życia naukowego. Był inspiratorem i organizatorem takich ogólnopolskich sesji naukowych, jak: "Dzieła sztuki Pomorza" (Toruń, 1966), "Sztuka czasów Kopernika" (Olsztyn 1973), "Średniowieczne zamki Polski Północnej" (Malbork 1977). Był aktywnym działaczem Stow. Historyków Sztuki pełniąc w l 1966 – 71 funkcję prezesa Oddz. Toruńskiego, zaś od 1979 członka Zarządu Gł. i Komisji Ochrony Zabytków. Należał także do Tow. Naukowego w Toruniu, Stow. Konserwatorów Zabytków, Zw. Polskich Artystów Plastyków. Zasiadał w radach ochrony dóbr kultury wielu województw północnej Polski, w Radzie Muzealno-Konserwatorskiej Muzeum Zamkowego w Malborku oraz w Radzie Naukowo-Konserwatorskiej Naczelnej Dyrekcji PP PKZ. Powołany został do Komitetu Nauk o Sztuce PAN, do Sekcji Architektury i Urbanistyki oraz Ochrony Zabytków Komitetu Architektury i Urbanistyki PAN a także do Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS. Odznaczono go Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem 40-lecia PRL i wyróżniono oznaką "Zasłużony Działacz Kultury" oraz złotą oznaką "Za Opiekę nad Zabytkami".

Od 1963 żonaty z Zofią Mazur, z którą miał córkę Marię.

Zmarł 18 XI 1985r i pochowany został w Toruniu na cmentarzu przy ul. Gałczyńskiego.

L. Kalinowski, *Jerzy Frycz (1927-1985)*, "Tyg. Powszechny" 1985, nr 3; M. Arszyński, *Jerzy Frycz (1927-1985)* w: *Toruńscy twórcy nauki i kultury (1945-1985)*, Tor. 1989, s. 49-53; tenże, *Wspomnienie o Jerzym Fryczu*, "Acta Universitatis Nicolai Copernici..." T. XVII, 1991, s. 5-7 (tu bibliografia F. w oprac. D. Poklewskiej, s. 9-12); J. Poklewski, *Frycz Jerzy Bogumił (1927-1985)*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, supl. I, Gd. 1988, s. 88-89; akta osobowe w Archiwum UMK.

Marian Arszyński

Biogram publikowany w: *Polski Słownik Biograficzny Konserwatorów Zabytków*, Poznań 2006, z. 2, ss. 69-71.